

mpzalige stroomversnelling brengen. De Belgische regering, een toonbeeld van moed en politieke durf, oefende druk uit op andere regeringen om de Blauwhelmen uit Rwanda terug te halen. De VS vroeg niet liever: zij wilden geen tweede Somalië-fiasco. België haalde zijn slag thuis, de Blauwhelmen verlieten Rwanda. Voor de soldaten was het een nachtmerrie. Zij moesten duizenden Tutsi's die onder hun bescherming stonden, verlaten, goed wetende dat ze enkele uren later met de machete zouden worden geslacht. Na het vertrek van de Blauwhelmen, kon de genocide zich pas echt voltrekken.

Na de holocaust werd een plechtige verklaring ondertekend door de VN-leden. 'Nooit meer' zouden regeringen passief toekijken en ergens in de wereld een genocide zou plaatsgrijpen. Maar om te grijpen moet het woord 'genocide' nu eenmaal vallen. Omdat de VN in haar vergaderingen het woord nooit wou gebruiken, werd ook niet tussengekomen in Rwanda. Er rustte een soort boe op het woord. Later, wanneer de televisie beelden over de wereld uitstortte van wegen bezaaid met verminkte lijken, dreef de VN het cynisme zo ver om enkel de term 'acts of genocide' te gebruiken, wat blijkbaar niet hetzelfde is als 'genocide'. 'Acts of

genocide' vereisen geen ingreep.

Toen de lijken zich begonnen op te stapelen en via de rivieren lijken in naburige landen terecht kwamen, werd de term 'genocide' uiteindelijk toch gebruikt en beslisten de VN-leden om in te grijpen, maar geen enkele lidstaat was bereid om deze beslissing uit te voeren, zeker niet België. Iedereen probeerde tijd te winnen om maar geen troepen te moeten sturen.

De term 'genocide' zou later, veel later, te laat, dan toch luid uit de mond van regeringsleiders klinken toen ze zich naar Rwanda begaven om zich te verontschuldigen. Deze mea culpa's hebben echter nooit gesprekken op gang gebracht om maatregelen te treffen opdat in de toekomst een tweede Rwanda onmogelijk zou worden. Na Rwanda klinkt het 'nooit meer'-principe erg hol.

De Franse filosoof Paul Ricoeur stelt dat er zoiets bestaat als geheugenplicht maar dat het geheugen ook de mogelijkheid creëert tot misbruik. 'De geschiedenis is rechtvaardiger dan het geheugen,' stelt hij, 'omdat geschiedenis een distantiëring inhoudt, geijkt is, terwijl het geheugen niet geverifieerd kan worden.'

REQUEST FOR PROTECTION OF INFORMANT ATTN: MGEN BARIL ROOM NO: 2052 TOTAL NUMBER OF
RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994

Begin april 1994 werd de Frans-Belgische theaterregisseur Jacques Delcuvellerie, zoals vele anderen, geconfronteerd met televisiebeelden van geweld in Rwanda, volgend op de moord op president Juvénal Habyarimana. Spoedig bleek er veel meer aan de hand. De trekken van een genocide tekenden zich af.

Delcuvellerie, sinds 1980 de drijvende kracht achter het Luikse gezelschap Groupov, werd opstandig. Niet alleen de genocide maakte hem boos, ook de manier waarop de westerse politici en media ermee omsprongen. Door over etnische twisten of over een stammen-

oorlog te spreken, werd het feit zelf van de genocide ontkend. De Belgische media besteedden meer aandacht aan de dood van tien blauwhelmen dan aan het miljoen Rwandezes dat om het leven kwam: vooral Tutsi's, maar ook gematigde Hutu's en tegenstanders van het regime van Habyarimana.

De genocide liet Delcuvellerie niet los. Na het voltooien van zijn *Waarheidstriptiek*, drie stukken van auteurs (Paul Claudel, de Waalse schrijfster en cineaste Marie-France Collard en Bertolt Brecht) die een waarheid veronderstellen, zette hij een Rwanda-project op. In

RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994
CEREMONIES AND BELGIAN SOLDIERS. THEY HOPED TO PROVOKE THE RPF BN TO ENGAGE (BEING FIRED UPON)

GELEGENHEID IS DE BEPALENDE FACTOR

PIETRIK TUYPENS over de neoliberale moord op de leiders achter de Rwanda-biecht van de paus Johannes Paulus II, Kofi Annan, Bill Clinton en Guy Verhofstadt.

Onmiddellijk na de Rwandese volkerenmoord in 1994 barst op het internationale toneel een heftig debat los over de vraag wie in deze tragedie wel of niet verantwoordelijkheid draagt. Alle instanties die mogelijk betrokken op het hoofd hebben, wagen zich als vissen in een wijvat om zichzelf en de wereld te overtuigen van hun onschuld. De Kerk, de internationale christen-democratie, de Belgische en Franse regering, VN en VS, nemen ze hun toevlucht tot het reddende water van Pilatus.

In 1996 is het paus Johannes-Paulus II die

als eerste schoorvoetend toegeeft dat er zich binnen zijn instituut mogelijk individuen bevinden die niet helemaal zuiver op de graat zijn. Tot een echte schuldbekentenis komt het niet en in de praktijk stelt de Kerk alles in het werk om haar van medeplichtigheid betichte priesters en zusters uit handen van het gerecht te houden. De politieke wereld gaat ondertussen veel verder. Kofi Annan, secretaris-generaal van de VN, spreekt een officieel mea culpa uit en belooft een grondig onderzoek naar de verantwoordelijkheid van zijn instelling. Vervolgens maakt VS-president Bill Clinton op zijn Afrika-tour een korte tussenstop op de luchthaven van Kigali om er zijn excuses aan te bieden voor het falen van zijn supermacht tegenover de Afrikaanse holocaust. En ten slotte haast ook Guy Verhofstadt zich als kersverse premier naar

de Rwandese hoofdstad om, in naam van de Belgische regering, de hand op het hart te leggen en deemoedig schuld te bekennen. Vanwaar deze opmerkelijke behoefte tot publieke schuldbelijdenis? Is hier sprake van oprechte gewetenswroeging, of schuilt achter deze mediagenieke tekens van inkeer een heel wat minder fraaie politieke agenda?

SARTRE EN DE POLITIEKE MORAAAL

Schuld bekennen is een nobel en moreel sterk gebaar. Het veronderstelt dat men inziet iets te hebben gedaan wat onaanvaardbaar is, dat men daar spijt van heeft en dat men wil proberen zijn fouten goed te maken. Niet zo direct iets wat we zouden verwachten van westerse politici. De publieke biechtessies van Annan, Clinton en Verhofstadt zijn dan ook uitermate opmerkelijk. Wat te denken